

TALOUSNEUVOSTO

1.6.2016

Kokousmuistio 5/2016

Aika 1.6.2016 klo 8.00–9.30

Paikka Pääministerin virka-asunto Kesäranta

Läsnä Sipilä Juha, puheenjohtaja
Fjäder Sture
Häkämies Jyri
Koskinen Jari
Lindström Jari
Lyly Lauri
Marttila Juha
Palola Antti
Pentikäinen Mikael
Penttilä Risto E.J.
Rehn Olli
Hetemäki Martti (at.)
Lahtinen Markus (at.)
Lehtomäki Paula (at.)
Sarvimäki Matti (at.)
Sinko Pekka (s.)

1 Kokouksen avaus

Pääministeri avasi kokouksen klo 8.00 ja totesi kokouksen aiheena olevan *maahanmuuttajien työllistyminen*, josta alustaa erikoistutkija Matti Sarvimäki (Aalto yliopisto ja VATT). Valmistellut keskustelunavauspuheenvuorot käyttävät toimitusjohtaja Jyri Häkämies (EK), työministeri Jari Lindström ja puheenjohtaja Lauri Lyly (SAK).

Ennen varsinaista kokousasiaa käytiin läpi kilpailukyky sopimusta koskevien työmarkkinaneuvotteluiden tilannetta. Etenemistä on tapahtunut, mutta osa ratkaisusta on vielä auki. Kokonaiskuva selkiytynee päivän aikana.

2 Maahanmuuttajien työllistyminen

Matti Sarvimäki tarkasteli esityksessään keinoja maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi tutkimustulosten valossa (liite 1). Sarvimäki korosti, että tutkimustulosten luotettavuus vaihtelee ja riippuu erityisesti siitä, onko toimenpiteitä päästy arvioimaan aidossa koeasetelmassa. Esimerkiksi palkkatuen on todettu vaikuttavan positiivisesti, mutta sen osalta tutkimustulokset eivät kaikilta osin ole luotettavia.

Toimenpiteitä, joiden vaikuttavuus on joko Suomessa tai muissa pystytty todentamaan suhteessa verrokkiryhmiin ovat muun muassa työvoimatoimiston tarjoama tehostettu ohjaus (Ruotsi), kotouttamissuunnitelmat (Suomi), toimeentulotuen leikkaaminen (Tanska) ja turvapaikkapäätöksen nopeuttaminen (Sveitsi). Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että muut toimenpiteet olisivat välttämättä tehottomia.

Sarvimäki näki erittäin lupaavana toimenpiteenä hallituksen hyväksymän maahanmuuttajien työllistämiskokeilun, jonka osanottajat valitaan satunnaisesti TE-keskusten asiakkaiksi vuosina 2016–2019 tulevista ja suojelun tarpeen vuoksi oleskeluluvan saaneista henkilöistä. Ohjelma tarjoaa nopean työllistymisen ja noin 70 päivää osittain työn ohessa tapahtuvaa koulutusta. Palvelun tuottajille maksetaan kannustava korvaus, joka jää kuitenkin nykyisiä keskimääräisiä kotouttamiskustannuksia pienemmäksi.

Jyri Häkämies nosti puheenvuorossaan (liite 2) esille muun muassa Tanskassa erityisesti maahanmuuttajien tarpeisiin räätälöidyn oppisopimuskoulutuksen, johon sisältyy myös kielikoulutusta ja jossa palkkataso on yleisiä sopimuspalkkoja alempi. Monilla aloilla, kuten rakennus-, majoitus- ja ravintolatoiminnassa, joissa olisi luontaista tarvetta lyhytaikaiselle työvoimalle, lomautuksiin liittyvät takaisinottovelvoitteet vaikeuttavat työllistämistä.

Vastaanotto toiminnan ja kotouttamisen on ohjattava maahanmuuttajat työelämään, joko työntekijänä tai yrittäjänä. Kielikoulutukseen pääsyä tulisi nopeuttaa ja helpottaa muun muassa verkko-opetuksen ja yritysten uusien oppimisratkaisujen avulla. EK ja TEM järjestävät maahanmuuttajasta yrittäjäksi -kierueen, jossa maahanmuuttajien yrittäjyyttä edistetään muun muassa uusyrityskeskusten avulla. Kokemukset tästä ovat rohkaisevia.

Lauri Lyly totesi maahanmuuttajien ikärakenteen olevan kantaväestöä suotuisampi, mikä muodostaa sinänsä hyvän lähtökohdan (liite 3). Työllistymisen esteiksi nousevat kuitenkin usein vaikea työmarkkinatilanne, työnantajien ennakoasenteet sekä puutteet kielitaidossa ja joskus osaamisessa. Turvapaikan hakijoiden määrän kasvu edellyttää työllisyysmäärärahojen tarkistamista ylöspäin.

Maahanmuuttajien osaaminen tulee kartoittaa ja tunnistaa mahdollisimman nopeasti ja ohjata tulijat sen pohjalta oikealle koulutus- ja työllistymispolulle. Kotouttamis- ja kielikoulutuksen yhteyksiä työelämään tulee tiivistää. Palkkatuki- ja oppisopimusmallit ovat todettu maahanmuuttajille hyväksi työllistämismalleiksi. Uusia keinoja on etsittävä, mutta Suomeen ei pidä luoda kaksia työmarkkinoita polkemalla työehtoja ja palkkoja.

Jari Lindström kiitti aikaisempia puheenvuoron käyttäjiä hyvistä ja rakentavista ehdotuksista ja selosti omia näkemyksiään ja kokemuksiaan toimista maahanmuuttajien työllistymisen edistämiseksi. Työministeriö jatkaa ponnisteluja viime vuonna maahan saapuneen mittavan pakolaisjoukon kotouttamiseksi ja integroimiseksi suomalaisille työmarkkinoille. Lähtökohtana on sen tunnustaminen, että aiempi kotouttamispolitiikka ei ole toiminut ja tarvitaan uusia keinoja. Yleisen hyväksyttävyyden kannalta on tärkeää kehittää toimenpiteitä niin, että ne ovat lähtökohtaisesti myös kantaväestön käytettävissä (kielikoulutusta lukuun ottamatta).

Työllisyysmäärärahojen kokonaistaso on sen verran korkea, että sen nostaminen on vaikeaa ja keinojen tulisi perustua nykyisten kokonaismäärärahojen tehokkaampaan hyödyntämiseen. Nopeat polut työllistymiseen ja työelämälähtöinen kielikoulutus on tunnistettu tärkeiksi kehityskohteiksi. Hallitus ei voi yksin selvittää urakasta vaan tarvitsee tuekseen yhteistyötä ja kumppanuuksia muun muassa työmarkkinajärjestöjen kanssa. Vuoropuhelua aiheesta on syytä jatkaa.

3 Keskustelu

Alustuksien pohjalta käydyssä keskustelussa nousi esiin muun muassa seuraavia kysymyksiä ja näkökulmia:

- Kysyttiin kuinka kauan keskimäärin kestää että pakolaisena tai muutoin maahan saapunut muuttaja saa työpaikan Suomesta. Täsmällistä vastausta kysymykseen on eri syistä vaikea antaa. Erään selvityksen mukaan keskimääräinen ensimmäisen työpaikan saamiseen kulunut aika olisi 2000-luvulla ollut neljän vuoden luokkaa. Hitaaseen työllistymiseen vaikuttaa osaltaan se, että Suomeen suuntautuvan maahanmuuton vallitseva motiivi ei ole ollut työ.
- Kansainväliset esimerkit viittaavat siihen, että maahanmuuttajien työllistämässä hyvin onnistuneet maat ovat käytännössä siirtyneet kaksien työmarkkinoiden malliin. Jos työvoimapolitiittiset erityistoimet eivät tehoa, tähän joudutaan Suomessakin menemään joko hallitusti tai hallitsemattomasti.
- Maahanmuuttajien määrä on Suomessa toistaiseksi sen verran pieni, ettei työmarkkinoiden isoja rakenteellisia ratkaisuja ole järkevää rakentaa maahanmuuton pohjalta. Keskustelua ei myöskään pidä liiaksi polarisoida vain kahden ääripään ympärille.
- Jotta matalan tuottavuuden omaavan työvoiman työllistäminen on mahdollista, työvoiman hinnan on joustettava alaspäin tai sen tuottavuutta on kohotettava esim. koulutuksen avulla. Työvoiman efektiivistä hintaa saadaan alaspäin joko palkkoja alentamalla tai työnantajalle maksettavan palkkatuen avulla. Mikäli palkat joustavat alaspäin, toimeentuloa voidaan tukea pienipalkkaisessa työssä käyville suunnattavien etuuksien avulla.
- Tilanteista, joissa joutilaisuus on työntekoa kannattavampaa, olisi päästävä eroon. Edelleen mm. yksinhuoltajien kohdalla on mahdollista, että työn vastaanottamisesta seuraa nettotulojen pieneneminen.
- Yrittäjäkoulutus ja -kasvatus ovat yksi tärkeä osa maahanmuuttajien kotouttamista. Mahdollisuudet oppisopimukseen ja kielikoulutukseen tulisi olla myös sen käytettävissä. Koulutussopimusmallia tulisi hyödyntää maahanmuuttajien työelämävalmiuksien parantamisessa.
- Osuustoimintamalli voi olla toimiva tapa laskea työhön osallistumisen kynnystä yksilötasolla ja työllistää maahanmuuttajia erilaisiin tehtäviin.
- Pakolaiset on tärkeää saada nopeasti keskuksista kuntiin, joissa kotouttamistoimet voidaan aloittaa. Tätä voitaisiin edistää korottamalla kunnille maksettavaa kotouttamistukea. Kuntiin sijoittamiseen tarvitaan myös uutta kysyntälähtöistä toimintamallia, jollaista ollaan suunnittelemassa (kansliapäälliköiden työryhmä).
- Mm. parempien työtilaisuuksien johdosta maahanmuuttajilla on taipumus ohjautua isompiin kaupunkeihin. Tätä luonnollista suuntausta ei pidä lähteä liian voimaperäisesti ohjailemaan.
- Maahanmuuttajien työllistyminen vaihtelee voimakkaasti mm. lähtömaasta ja kansallisuudesta riippuen. Toisaalta saman kansallisuuden edustajien työllistyminen on onnistunut paremmin tai huonommin riippuen kohdemaasta.
- Valtion nykyisessä budjettitilanteessa maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen tuntuu lisärahoitusta vaativilla keinoilla (kuntien kotouttamistuki, työnantajien palkkatuki) on hyvin haastava yhtälö.

4 Kokouksen päättäminen

Pääministeri totesi Lauri Lylyn osallistuvan tällä haavaa viimeistä kertaa talousneuvoston kokoukseen tämän jäädessä myöhemmin tässä kuussa eläkkeelle. Lyly aloitti neuvostossa kesäkuussa 2009 ja ehti osallistua sen työhön viiden eri pääministerin johdolla.

Talousneuvoston elokuun kokous pidetään poikkeuksellisesti *tiistaina* 30.8.2016 klo 8.00–9.30 Kesärannassa. Aiheena on ”Neljäs teollinen vallankumous”, josta alustaa professori Erik Brynjolfsson. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 9.30.

Pekka Sinko
talousneuvoston pääsihteeri